

JÁSZÁGÓ ÖTVEN ÉVES

A község természeti képe

A községben kiváló tájékozódási vonal az északi horizonton vonuló Mátra szinte teljes láncolata. Amennyivel az évmilliók tompították az egykori élesen büszke vulkáni csúcsokat, az ágói felszín annyival növekedett, eltemetve, raktározva a múltat örök időkre. Itt mintegy ötezer méternyi vastag üledékre, hordalékra telepedtek az első lakók, elfoglalva a vízjárta területek száraz szigeteit, s azóta is folyamatosan lakottnak bizonyult vidékünk. Mivel az embert túlélte az időtálló eszköze, szerszáma, melyet az ősi vízfolyások áradásai és a szélhordta homok ma is őriz, csak a kútúrás, építési alapgödrök, árokásá, talajforgatás hoz felszínre. Ezek a leletek vallanak a 10-15000 év előtti természeti képről és emberi életről.

A község 3693 hektárnyi területét, Csány, Jászárokszállás, Jászberény, Pusztamonostor és Jászfényszaru települések határolják. Jelenkori természeti képe az említett erők és az emberi gazdálkodás nyomán ma is változik. A határrészek elnevezése nagyrészt ezeket tükrözi, másrészt a gazdálkodással kapcsolatosak, illetve történelmi eredetűek. A tengerszintfeletti magasság 99 és 118 méter között van, a lejtés pedig északnyugat-délkelet irányú. Az éghajlati viszonyokra a szélsőség jellemző, amilyen a mérsékelt övi medence peremére is érvényes. A hőmérséklet, a napsütötte idő az alföldéhez hasonló. Az uralkodó északnyugati szél nem mindig hoz csapadékot, gyakori az aszályos időszak, amikor jól megfigyelhető a szél építő, vagy romboló hatása, ilyenkor emlegetik a „jászeső”-t. A nyári gyors felmelegedések gyakran járnak pusztító forgószéllel.

Ezek következménye a talajminőség is. Kiváló öntésterületek, szikes, könnyű homok és az erre települt változatos növényzet: ligetes, erdős, füves rétek, őszyepek frissítik a levegőt. A közöttük levő gondosan művelt szántókkal együtt szép, üde tájképi elemekkel találkozhatunk lépten-nyomon.

A gazdag természetes növényzet – és állatvilágban sok védelemre szoruló, megismerésre érdemes fajta is van.

Az elődök életéről

Csodálkozunk, de már nem lepődünk meg, ha a kőkor emberének pattintott pengéit látjuk, majd a gyönyörűen csiszolt eszközeit szemléljük, vagy éppen az agyagból készült tároló edényeinek töredékeiről olvasunk ízlést, életet. Tízezer évnyi idő tartósította a korabeli gondolatokat. Termelt növényeket, gabonát nehéz munkával őrölt, s a természet adta anyagokból előkészítette táplálékát. Már csak a lakóhelyének nyomaira kellene rátalálni az ágói határban.

A bronzkori elődünktől eredő leleteink többet is mondanak. Ők már ismerték a szövöszéket, tehát ruházatunkban a szőtt anyag is ott volt. Cserépedényeik díszítő elemei és egy idol. Formája arra enged következtetni, hogy a termékenység vágya magas szintű lehetett náluk. A szarmata – jzig nép időszámításunk kezdete után több száz év nyomait hagyta ránk. Nekik szoros kapcsolatuk volt a rómaiak távoli tartományával, Pannóniával, még pénzeiket is használták. Saját készítésű edényeik közt terra sigillata darabokat is találunk. Szabad tűzhelyük volt és törődtek a gyermekek játékaival is. Hittek a halál utáni életben, minden bizonnyal ennek kultuszát is éltek. Ismerték a vasat és alkalmazták a tűzgyújtásban. S a legérdekesebb: a negyedik század húszas éveiben ők is ásták a híres mondabeli Csörszárkot.

A magyarság utolsó honfoglalása a kilencedik század végén ide is telepített népeiből, akik aztán tartósan együtt élő közösséget hoztak létre a később, IV. Béla király által idefogadott jászokkal együtt. A következő évszázadok már fejlett kisvárost mutatnak. Ekés földművelést folytatnak, kézműiparuk is van és a kornak megfelelő önkormányzatuk. Az Ágó helynév ez idő tájt már él. 1450-ben Hunyadi János kormányzó egyik adómányozó levelében, majd Mátyás király 1478-ban írt oklevelében, ahol megerősíti Ágót jász kiváltságaiban. (Egy forrás szerint a király megválasztásán Ágó képviselője is jelen volt.) Az ezt megelőző kor kutatása még várat magára, főként az írásbeliség szempontjából. Selmeczi László archeológus 1990-1994 közötti ásatai a késő gótikus kőtemplom /XV. sz./ és körülötte levő temetőrészletet tárta fel. Az érdekes kutatás során jász jellegű leleteket is találtak. Az Ágó név feltehetően a kaukázusi alán múltból származhatott, az oszétek egy törzse viselte az Agu-szaron nevet. Többek szerint Oszétiában még ma is élő ez a név.

Ágói Kelemen magvaszakadtával, Ficsor Lukács lett a település szálláskapitánya. Lázár deák 1514-beli felvételű térképén Ágó jele is szerepel, egy 1540-es vatikáni kiadvány mellékletén a városka nevét is olvassuk.

Törökvilág – szomorúság

Miután 1544-ben a törökök elfoglalták Hatvant, ott szervezték meg a szandzsák székhelyét, amely a megszálló hatalomnak és a hadseregnek legfontosabb és csaknem mindenható ellátói hatalmát valósította meg. Ezt a feladatot a legnagyobb szigorral szervezték és végre is hajtották. Ágó helyzetéről az 1550-beli adóösszeírásban 99 adózó férfi neve szerepel, köztük magyar és jász eredetűek. Két felelős tisztségviselő is van: Pál pap és Tomás ispán.

Az 1570-ben készült defter már több adatot mutat számunkra, 76 családban 122 férfit. Az ágóiakat 22 270 akcsa / ezüst/ adóval terhelték, amely a következőkből tevődött össze: 76 kapu után, búza, kervert gavana, báránytized, lencse, borsó- és baltized, káposzta – és répatized, fokhagyma – és vereshagymatized, méhkastized, len- és kendertized, tűzifa- és szénaadó, csősztartási adó, hordóadó, gyümölcstized, birtoklási adó és bírságpénzek. Ezek a terhek évről évre nőttek. De nemcsak török részről, hanem a magyar királyi katonaság eltartása és az egri végvár megerősítésének költségeihez is hozzá kellett járulniuk. S elkezdődött 1593-ban a 15 éves háború.

Az ágóciák képtelenek voltak teljesíteni a lehetetlent, s már a következő évek pusztító viharában utól érte a hatvani bég kegyetlen büntetése. Lángba borult, elhamvadt a jobb sorsra érdemes kisváros. A támadókkal szembeszállók, menekülni képtelenek kiszenvedtek, később titokban tömegsírban találkoztak. A többi földönfutóként menekült erdőn, mocsáron át. Többségük Árokszálláson kapott menedéket, s ki tudná, hogyan tudtak új életet kezdeni.

A XVII. század elején már csak Ágó pusztáról beszélnek, de még áll a kőtemploma. Ez is a végzet áldozata, amikor 1630-ban templomot építenek Árokszálláson. A század közepén a király jószolgálati jutalmaként Pető János gyöngyösi kapitánynak ajándékozta Ágó pusztát. A jászokat ez felháborítja, törvénytelennek tartják a Jászság egy testének kiszakítását. Az árokszállásiak azzal indokolták ragaszkodásukat a pusztához, hogy az ágóciák zöme a török elől hozzájuk menekült és többen is voltak, mint ők. A hatvanitól félve nem mertek visszamenni elpusztult falujukba, de titokban művelték földjeiket. Egy külön bíróság bizonyos költségtérítés ellenében vissza is ítélte a néptelen, de művelés alatt levő Ágót. Ezután már településünk története az árokszállási életben folyik.

Jobbágysors

A jászok legnagyobb sérelme volt, amikor I. Lipót király 1702-től kezdve elzálogosította a Jászkunságot a Német Lovagrendnek, mert ezzel jobbágysorsra jutottak, vége a kiváltságoknak. Az előzetes értékmegállapítás céljából tartott Pentz féle összeírás Ágó területén 111 termelő gazdát jegyzett fel. Ezeknek bizonyosan csak alkalmi szállásai lehettek a pusztán.

A Rákóczi vezette függetlenségi háborúban a „Jász-ezer” kurucok között az ágóciák is ott voltak. Nem véletlenül gyökeresedett meg tudatukban oly erősen a nagyságos fejedelem tisztelete.

A Lovagrend földesúri helyzetébe be is rendezkedett, katonaságot telepített tulajdonosi jövedelmének biztosítása, védelme céljából. Ezekkel az idegen erőkkel állandó feszültségben élt a lakosság, gyakori nézeteltérés, sőt összetűzés is előfordult.

A nehéz mezőgazdasági munkában lemaradó fiatal biztatására még szólásmondás is fennmaradt: „... vigyázz, mert a német hozzád köti a lovát.” A Hármaskerület tekintélyes, tudós képviselői évtizedeken át hiába tiltakoztak az önkény ellen, nem sikerült feloldani ezt a szolgálai helyzetet. A másfél emberöltőnyi eladottság megszűnésére 1745-ben került sor, amikor Mária Terézia királynő diplomájában engedélyezte a jászkunoknak, megválthatják eredeti kiváltságaikat, ha a kincstárnak készpénzben befizetik a megállapított költségeket. Ezt készségesen vállalták és teljesítették is. Ezzel visszaváltották ősi kiváltságaikat, ez a Redemptio, melyre mindig büszkén emlékeznek a jászok és kunok. Ágó pusztán 8000 rajnai aranyat fizettek be. Ennek részleteit földkönyvbe írták, melynek alapján az egyéni befizetések arányában használták a földet a háromnyomásos gazdálkodás folyamatában.

Népesedés, polgárosodási út

Megszabadulva a kiszolgáltatottság óriási terhetől a jáász önkormányzati rendszer megerősödött. Árokszállás mezővárosi rangra emelkedett, vásártartási jogot kapott, a kereskedelem újító vonalába került. A céhrendszer hálózata az ipari termelés tekintélyét, és hasznát is megnövelte. Tellett arra is, hogy gyönyörű barokk templomot építsenek az utókor számára.

A föld értéktermelő szerepe is tovább erősödött, az állattartásra kiskunsági pusztákat is béreltek. Az ágói határ ebből a szempontból is jelentős, de a rendszeres gazdálkodást fékezte a 10-16 km-es távolság, a rossz utak és az ott helyben levő munkaerő hiánya. Ezen hosszú folyamat eredményeként a természetes népmozgalom hozott megoldást. Öröm kísérte a gazdag gyermekáldást, másrészt a Felvidékről, a palóc vidékről a vándoriparosok nyomán, előbb idénymunkára, később letelepedésre is sokan érkeztek. Főként a XIX. század második évtizedében, később a kiegyezés után is.

Ágó pusztán az 1780-90 közötti népszámlálás 11 állandó lakost talált két családban. Ez lehetett a területen átmenő forgalom pihenő csárdája.

Az 1848-49-beli szabadságharc újra áldozatot követelt emberéletben és anyagiakban egyaránt. A honvédezredek hősiessen küzdő huszárjai közt már ágói neveket is olvashatunk, pl. Farkas, Guba, Szántó stb.

A millennium felé

Mivel az 1848. áprilisi törvények megszüntették a nemesi kiváltságokat, ez a jáások különleges jogi állására is vonatkozott. Csak a szervezeti formájuk maradt fenn az 1876-os közigazgatási változásig. 1855-ben hatósági mérnökök munkájával a földet a redemptusok végleges tulajdonába adták, telekkönyvezték.

A kiegyezést követő évek a gazdasági felemelkedésnek itt is lendületet adtak. A szélesebb látókörű gazdák bátran fektetnek be, élnek a hitel-adta lehetőséggel, nemesebb fajtákat szereznek be, gépesítenek. Többségüknek ez meg is térült busásan. Az ágói szőlő is népszerű lett, „nem is gazda az, akinek nincs benne kisebb-nagyobb paracellája.”

A tanyarendszer végső formája, a tanyasorok kialakultak, akárcsak a redemptus gazdák kettős élete. Mármint nyáron a tanyán termel, ősztől tavaszig és hétvégeken pedig a „városban” levő nagy házban lakva a társadalmi kapcsolatokban érzi jól magát. Az ezredéves országos ünnepek ide is kisugároztak a maguk önbizalmával, büszkeségével. A legemlékezetesebb rendezvény a „lófutás” melyen az ágói részen nevelkedett lovas lány /Farkas Marcella/ kiváló szereplését még évtizedek múlva is emlegették. A mindennapos igényeknek megfelelően több kovács iparos, 1-2 szatócs, pálinkafőző, olajsütő működött a határban, termeltető kapcsolatok is voltak, és egy különleges vállalkozás, a magániskolák, 5-6 tanyán.

Új évszázad, régi gondok

A rossz, gyakran járhatatlan utak és az elemi népiskola hiánya zárja el a világtól a tanai embert. Egy-egy reménysugár felvillant a képviselőválasztások korteskedéseiben, a politikai vetélkedésben. Utána azonban minden maradt a régiben. Csak a férfiember, akit 10-12 évre elvittek katonának, Őneki lehet világképe.

Jött a világháború, pusztult a férfinép, szegényedett a család, utána meg mindent előlről kellett kezdeni.

Ez az újrakezdés gyümölcsözőnek bizonyult. Az új országgyűlési képviselő Czettler Jenő lett, ő nemcsak ígért, hanem összefogásra, áldozatkészségre is lelkesített. Az ágóiak ebben jó társak voltak és ebből született az első iskola nálunk 1924-ben. A következő év júniusában nagy ünnepélyességgel avatták, szentelték fel. Ez alkalommal tartották az első búcsút és alakult meg Ágón a Római Katolikus Egyháztanács is. Ennek a tanyavilágnak egy működő közösségét jelentette ez, melynek központja az iskola a tanítójával (Lótos Ferenc) az élén. Többszörös szerepet töltött be ez a fórum: az alpműveltség, a hazafiság hivatásos terjesztését, segítséget a községi közigazgatás intézkedéseinek végrehajtásában, a lakossági tájékoztatásban, és a terület lakossági érdekképviseletét. Ezeket példásan teljesítette is a mindenkori tanítók fáradhatatlan készségével.

Napirendre került az iskola bővítése, sőt az útépités is sikeresen indult a harmincas évek végén. Nemegyszer a község vezetői előkelő vendégeiknek is bemutatták az ágói tanyákat. Ha ez így haladhatott volna... Ám megint, az előbbinél súlyosabb háborúba sodródott Magyarország. Újra előjöttek a tanyai emberek szenvedései még halmozottabban. A szigorú Jurcsek féle beszolgáltatási rendszer, innen került kis az első hősi halott, itt is állandó „légó ügyelet” volt és robbantak is a bombák. Még az iskolások is hazafias érzellemmel telítve gondozták a katonasírt és gyűjtött pénzzel segítették a Bajtársi Szolgálatot, amely a hadiözvegyek, árvák szenvedéseit próbálta enyhíteni. S a legsúlyosabb, itt is átvonult 1944. november 16-án az ellenséges seregek harcvonala.

Út az önállósághoz

A háború nyomainak eltüntetéséhez és a továbbélés feltételeinek megteremtéséhez látott hozzá minden épkézláb ember az országban. Így volt ez a tanyákon főként a termelésben, mert a városi lakosság ellátása érdekében tovább is fenntartották a szigorú beszolgáltatási rendszert. A régi társadalmi kööttségek fellazultak, új szervezeti formák jelentek meg, mégis talpra kellett állni.

Ágón is megindult a közös sors, a helyi irányításra való törekvés. Egyetlen középület itt az örökség, az iskola, ahol rendszeres az időnkénti találkozás: esti iskola, szaktanfolyam, egyesületi élet, stb. Az önállóság megszerzésében látják a jövő biztató útját az emberibb élethez. Úgy tűnik, ezt az állam is segíti. Fogalmazódott és ment a beadvány fölfelé, ha kellett, a küldöttség is a „tanya-község” útja érdekében, majd mérnöki szemrevétel, tervezés, módosítás. Ez már a tanácsi rendszer eleje.

A jászárokszállási Elöljáróság is látta, hogy a 10-16 km távolságra az ügyintézés, egészségügyi – és egyéb szolgáltatás változást követel. Létre is hozták 1950-ben a jegyzői kirendeltséget. Két évre rá pedig a miniszteri döntés engedélyezi az önálló községi igazgatást Jászágó névhasználattal. Már kész a községháza és negyven kislakás, az Újtelep. 1952. januárjában 388 lakóház és 1554 személy nyilvántartásával kezdődött a Jászágói Községi Tanács nem könnyű munkája. Az első tanácselnök Szabó Ferenc, a tanácstitkár pedig Abonyi Margit lett, mindketten helybeliek.

Évről évre

Ettől kezdve az ország élő sejtje a község és önmagáért felel minden téren. Eleget kell tennie az állam iránti kötelezettségnek, biztosítani a lakosság törvény adta jogainak érvényesülését az írásismerettől akár az egyetemi szintű műveltségig, a gyertyafénytől a villanyig, az egészséges életmódig. Összetett feladat ez, melyet csak a közös bölcsességgel, egyetértéssel lehet lépésről lépésre megoldani. Minden évben a következőkben meg is termett a gyümölcse a mozitól a templomig. Csak néhányat említsünk.

A szövetkezeti gazdálkodás a hullámozó nehézségek ellenére is jelentős eredményeket hozott: belvízrendezés, öntözéses kertészet, állattenyésztés, gépműhely stb. A hozzákapcsolódó háztáji gazdaság öreg Ágó területén a régi szőlőkultúrát öntözéses, fóliás kertészté alakította át. Ezek nemcsak az utcaképet, hanem a lakáskultúrát is kedvezően érintették. 1957-ben megépítették az orvosi lakást és rendelőt, az első orvos lakója Zombori Gyula. Kezdődött a védőnői szolgálat és szakrendelések. 1959-ben bővült az iskola tantermekkel és szolgálati lakással. Végre befejeződött a Pusztamonostorral összekötő út építése és nincs már akadálya az autóbusz közlekedésnek sem.

1960-ban művelődési házavatás volt a szenzáció, mellyel a hagyományos műkedvelés, a színházi tájelőadások, könyvtár, majd a zeneoktatás és egyéb kapott helyet. 1962-ben a villany érkezését megyei szinten ünnepelték birkapörkölttel. Ezzel a kísérő kiállítással indult el a jászágói helytörténeti kutatás is. Jelentős volt a postaház megépülése és a jó ivóvízellátást szolgáló artézi kút fúrása, amit aztán követett a lakossági vízhálózat kiépítése. Már az ötvenes években megalakult az Önkéntes Tűzoltó Egyesület és TSZ Sportkör. Megépítették a községi halottasházat is.

A Petőfi utcával megkezdődött a belterületi utak szilárd burkolattal borítása /1969/. A nyári óvodát felváltotta a napközi otthonos óvoda és konyha megépítése, mely már a lakossági igényekkel is számol. Az ÁFÉSZ által épített ABC áruház már minden igényt kielégít. Ez idő alatt emlékünnepeket is tartottak. Ilyen volt 1961-ben a II. világháború áldozataira emlékezve a felszabadulási emlékmű avatása és 1975-ben az 50 éves iskola ünneplése, melyet emlékezetes kiállítás kísért.

1976-ban újabb negatív fordulatot vett a község sorsa, hiszen „szerep nélküli” településsé nyilvánították és Jászárokszállás társközségévé tették. A gazdasági szervek és intézmények beolvadtak a székhelyközségbe, helyben igazgatási dolgokkal a csökkentett hatáskörű Előljárárság foglalkozott. Ágón egyedül a Hazafias Népfront Bizottság maradt önálló érdekképviseleti szerv. Ez az évtized sem maradt teljesítmény nélkül. A sportpálya mellé öltöző épült, nagyrészt társadalmi munkával.

Tornaszobai berendezést kapott az iskola, orvosi rendelővel bővült az egészségügy. 1982-ben Helytörténeti, - és Iskolatörténeti gyűjtemény nyílt meg a közérdeklődésre. Az „Elit” budapesti szövetkezet kaptafagyártó kisüzemet épített. Portalanításra előkészítve alapozták a Rákóczi – és Jáger – utakat. Megszervezték az idős tanyai lakosok szociális ellátását. 1989-ben pedig felszentelték Jászágón a Jászság legmodernebb r. k. templomát.

Megújulás

Az 1989-1990-es fordulat után ismét önálló lett Jászságó. A rendszerváltozás óta Szabó Gyula a polgármester aki 7 tagú képviselő-testülettel végzi munkáját. Előbb körjegyző, később önálló jegyző irányítja a hivatali munkát.

A változást követő privatizáció a község gazdasági formáit átalakította. Jelenleg három nagyüzemi forma van a határban. Ezek egyike a régi jogutóda és szinte csak bér munkával foglalkozik. A lakosság zöme magángazda. Az iskola is önálló igazgatású, központi fűtésű és számítástechnikai oktatáshoz megfelelő felszerelésük is van.

Ez idő alatt a lakossági szövetséggel, áldozatkészséggel és állami támogatással a belterület útjait szilárd burkolattal látták el. Hasonló egyetértéssel kapcsolták be a község lakóit igényeik szerint az országos távbeszélő hálózatba. Hasonló nagy jelentőségű, hogy ilyen áldozattal településünk lakóinak is rendelkezésére áll a háztartási vezetékes gáz. A környezetvédelem érdekében 2001 óta folyamatos a háztartási hulladék szervezett elszállítása a körzeti lerakó helyre.

A képviselő-testület megalkotta a község címerét, melyen a jász színekben búzakarász, szőlőfürt és a patak hagyományos jelképek szerepelnek. 1999 óta aug. 3. szombatján „Falunapot” tartanak.

1992-ben alakult az Ágóiak Baráti Egyesülete közhasznú civil szervezet, amely alapszabálya szerint korunk igényének megfelelő dolgokkal foglalkozik. Évenkénti országos találkozójuk esemény. A Jászságói Népdalkör jól, színvonalasan népszerűsíti a jász népdalkultúrát.

Több évtizedes működésű a községben a női kézimunka szakkör, melyben a magyar és benne a jász díszítő művészet hagyományai kelnek életre. Évenkénti színes bemutatóik népszerűek. Falunk ifjúságának kedvelt szórakozása a sportolás. 1-1 kisebb csoport „grund-játéka” most a jellemző. A régi sportegyesület megújítása közérdek és csak a legjobbak cselekvésére vár.

Jászságó félszáz éven át az önzetlenségre, áldozatkészségre sok jó példát mutatott, ezért gyarapodhatott, szépülhetett a falu. Ezt a közösségért való felelősséget érdemes erősíteni, hiszen az egymás iránti tisztelet, megbecsülést hozhat kölcsönösen jó közérzetet minden polgára számára, és az ideérkező vendég öröme is.